

CENG 306 Biçimsel Diller ve Otomatlar

Formal Languages and Automata

PUSH DOWN AUTOMATA

Yığın Yapılı Otomatlar

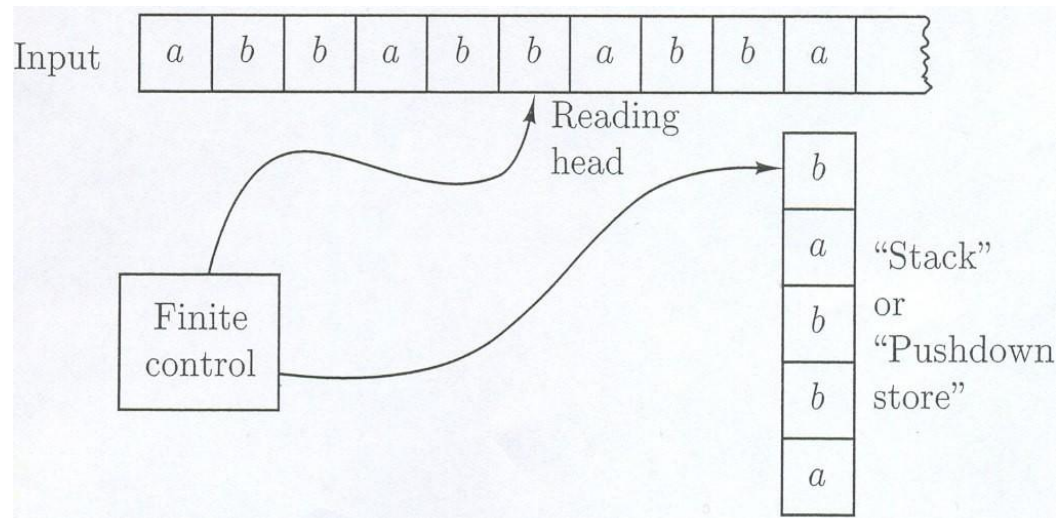
Konular

- Pushdown Automata (PDA)
- Pushdown Automata and Context-Free Grammars

Pushdown Automata

- Regular olmayan context-free dillerin tanınması finite automata ile **yapılamaz**.
- $\{ww^R: w \in \{a, b\}^*\}$ dilini tanımak için fazladan ne gerekir?
- Bu dil
 - $S \rightarrow aSa,$
 - $S \rightarrow bSb$
 - $S \rightarrow e$kurallarına sahip bir grammar tarafından üretilebilir.
- Böyle bir dili tanıyan cihazın string'in yarısına geldiğinde ilk yarısını hafızada tutması ve ikinci yarısını bununla ters sırada karşılaştırması gerekir.
- Bu tür dillerin tanınmasında pushdown automata (PDA) kullanılır.
- Pushdown automata hafıza birimi olarak bir yığın (stack) kullanır.

Pushdown Automata

- Regular olmayan (nonregular) dillere diğer bir örnek dengelenmiş parantez üreten dildir.
- Pushdown automata bu dili tanıırken stack count sıfır ile başlar.
- Her sol parantez gelişinde stack count 1 artar ve her sağ parantez gelişinde 1 azalır.
- String soldan sağa doğru okunurken negatif değere ulaşılması veya string bittiğinde pozitif değer olması kabul edilmeyen string'i gösterir.
- String **bittiğinde** stack count **sıfır** ise string kabul edilir.

Pushdown Automata

Tanım:

- Pushdown automata $M = (K, \Sigma, \Gamma, \Delta, s, F)$ şeklinde bir altılı (6-tuple) ile tanımlanır.

K durumlar

Σ alfabe (giriş sembolleri için)

Γ alfabe (stack sembolleri için)

$s \in K$ başlangıç durumu

$F \subseteq K$ sonuç durumları kümesi

Δ geçiş ilişkisi $(K \times (\Sigma \cup \{e\}) \times \Gamma^*) \times (K \times \Gamma^*)$

Pushdown Automata

$((p, \alpha, \beta), (q, \gamma)) \in \Delta$ ise;

- *Pushdown automata p durumundadır.*
- *input tape'ten a okunmuştur (read). ($a = e$ ise input tape'e başvurulmaz) *
- *Stack üzerinde en üstte β çekilerek (pop) γ ile değiştirilir (push).*
- *q durumuna geçilir.*
- *$\beta = e$ ise stack'tan çekme yapılmaz.*
- *$\gamma = e$ ise stack'a yazma yapılmaz.*

Pushdown Automata

- *Bu pushdown automata nondeterministic'tir.*
- *push stack'in en üstüne sembol/semboller ekler,*
- *pop ise en üstteki sembolü/sembolleri alır.*
- *$((p, u, e), (q, a))$ **a 'yı push** yapar, $((p, u, a), (q, e))$ **a 'yı pop** yapar.*
- *Okunan string'in soldaki kısmı sonraki işlemler üzerinde etki yapmaz.*
- *Pushdown automata için configuration $K \times \Sigma^* \times \Gamma^*$ olarak tanımlanır.*
 - *K automata'nın bulunduğu durumu,*
 - *Σ^* input string'te okunmamış kısmı,*
 - *Γ^* ise stack'taki string'i gösterir.*
- *(q, w, abc) için stack'ta **en üstte a** , en altta c vardır.*

Pushdown Automata

(p, x, α) bir adım sonra (q, y, ζ) 'yı oluşturur ve

$(p, x, \alpha) \vdash_M (q, y, \zeta)$ şeklinde gösterilir eğer;

- $((p, a, \beta), (q, \gamma)) \in \Delta$ şeklinde bir ilişki varsa,
- ve $x = ay$, $\alpha = \beta\mu$, ve $\zeta = \gamma\mu$, $\mu \in \Gamma^*$ ise

\vdash_M için reflexive, transitive, closure'u \vdash_M^* şeklinde gösterilir.

M pushdown automata'ı $w \in \Sigma^*$ string'ini kabul eder **eğer**

$(s, w, e) \vdash_M^* (p, e, e)$, $p \in F$ ise

Konfigürasyonlar $C_0 \vdash_M C_1 \vdash_M \dots \vdash_M C_n$ şeklinde gösterilir.

Eğer $C_0 = (s, w, e)$ ve $C_n = (p, e, e)$ ve $p \in F$ ise w string'i kabul edilir.

Pushdown Automata

Örnek: $L = \{wcw^R : w \in \{a, b\}^*\}$ dilini kabul eden bir pushdown automata oluşturalım.

$(ababcbaba \in L, abcab \notin L, cbc \notin L)$

Yöntem: c gelene kadar herşeyi yığına at, c'den sonra her gelen sembol için yığının üstünde de aynı sembol varsa çek

Pushdown Automata

Örnek: $L = \{wcw^R : w \in \{a, b\}^*\}$ dilini kabul eden bir pushdown automata oluşturalım.

$(ababcbaba \in L, abcab \notin L, cbc \notin L)$

$M = (K, \Sigma, \Gamma, \Delta, s, F)$, $K = \{s, f\}$, $\Sigma = \{a, b, c\}$, $\Gamma = \{a, b\}$, $F = \{f\}$

Δ toplam 5 adet geçiş ilişkisine sahip olsun;

1. $((s, a, e), (s, a))$

2. $((s, b, e), (s, b))$

3. $((s, c, e), (f, e))$

4. $((f, a, a), (f, e))$

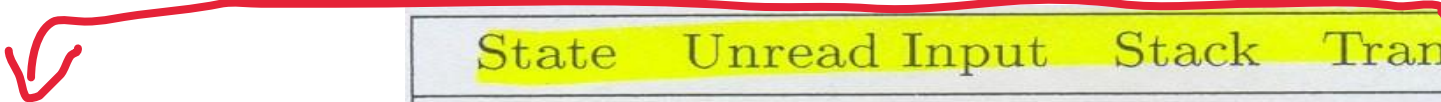
5. $((f, b, b), (f, e))$

Otomat string'in ilk yarısını okurken (c'ye kadar) başlangıç durumunu korur ve input tape'ten okuduğunu push eder, c okuduktan sonra final state'e geçer ve input tape'ten okuduğuyla stack'tan okuduğunu karşılaştırır.

Nondeterministic pushdown automata'dır.

Pushdown Automata

Örnek: (devam) $L = \{wcw^R: w \in \{a, b\}^*\}$ dilini kabul eden bir pushdown automata oluşturalım. *abbcbbba için geçişler aşağıdaki tabloda verilmiştir.*

	State	Unread Input	Stack	Transition	Used
1. $((s, a, e), (s, a))$	s	$abbcbbba$	e	-	
2. $((s, b, e), (s, b))$	s	$bbcbba$	a	1	
	s	$bcbbba$	ba	2	
3. $((s, c, e), (f, e))$	s	$cbba$	bba	2	
	f	bba	bba	3	
4. $((f, a, a), (f, e))$	f	ba	ba	5	
	f	a	a	5	
5. $((f, b, b), (f, e))$	f	e	e	4	

Giriş string'i bittiğinde stack boş değilse, giriş string'i ile stack arasında farklı karakter okuma yapılırsa, giriş string'i bittiğinde ve/veya stack'ta okunacak sembol olmadığına sonuç durumunda (f) değil ise string kabul edilmez.

Pushdown Automata

Örnek: $L = \{w \in \{a, b\}^* : w \text{ aynı sayıda } a \text{ ve } b'ye \text{ sahiptir.}\}$ dilini kabul eden bir pushdown automata oluşturalım.

Yöntem: her a geldiğinde yığından b, her b geldiğinde a çekebilirim
final durumunu nasıl belirleyeceğim? Yığın sonu işaretçisi.

Pushdown Automata

Örnek: $L = \{w \in \{a, b\}^* : w \text{ aynı sayıda } a \text{ ve } b'ye \text{ sahiptir.}\}$ dilini kabul eden bir pushdown automata oluşturalım.

$M = (K, \Sigma, \Gamma, \Delta, s, F)$, $K = \{s, q, f\}$, $\Sigma = \{a, b\}$, $\Gamma = \{a, b, c\}$, $F = \{f\}$

Δ toplam 8 adet geçiş ilişkisine sahip olsun;

1. $((s, e, e), (q, c))$ c stack'in sonunu göstermek için kullanılıyor.
2. $((q, a, c), (q, ac))$
3. $((q, a, a), (q, aa))$
4. $((q, a, b), (q, e))$
5. $((q, b, c), (q, bc))$
6. $((q, b, b), (q, bb))$
7. $((q, b, a), (q, e))$
8. $((q, e, c), (f, e))$

Otomat ilk önce yığına c yazar ve ara duruma (q) geçer.

Her a 'ya karşılık b veya b 'ye karşılık a geldiğinde yığından pop yapılır

diğer durumlarda input ile yığından pop edilen kaynaştırılarak yığına push edilir

$((K \times (\Sigma \cup \{e\}) \times \Gamma^*) \times (K \times \Gamma^*))$ olduğundan POP ve PUSH için Γ^* **olabilir**.

Pushdown Automata

Örnek: (devam) $L = \{w \in \{a, b\}^* : w \text{ aynı sayıda } a \text{ ve } b'ye \text{ sahiptir.}\}$
dilini kabul eden bir pushdown automata oluşturalım.

abbbabaa için geçişler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

State	Unread Input	Stack	Transition	Comments
<i>s</i>	<i>abbbabaa</i>	<i>e</i>	-	Initial configuration.
<i>q</i>	<i>abbbabaa</i>	<i>c</i>	1	Bottom marker.
<i>q</i>	<i>bbbabaa</i>	<i>ac</i>	2	Start a stack of <i>a</i> 's.
<i>q</i>	<i>bbabaa</i>	<i>c</i>	7	Remove one <i>a</i> .
<i>q</i>	<i>babaa</i>	<i>bc</i>	5	Start a stack of <i>b</i> 's.
<i>q</i>	<i>abaa</i>	<i>bbc</i>	6	
<i>q</i>	<i>baa</i>	<i>bc</i>	4	
<i>q</i>	<i>aa</i>	<i>bbc</i>	6	
<i>q</i>	<i>a</i>	<i>bc</i>	4	
<i>q</i>	<i>e</i>	<i>c</i>	4	
<i>f</i>	<i>e</i>	<i>e</i>	8	Accepts.

Pushdown Automata

Tanım:

Her finite automata basit bir pushdown automata olarak görülebilir.

$M = (K, \Sigma, \Delta, s, F)$ bir nondeterministic finite automata ve

$M' = (K, \Sigma, \varphi, \Delta', s, F)$ pushdown automata ve

$\Delta' = \{((p, u, e), (q, e)) : (p, u, q) \in \Delta\}$ şeklinde tanımlanır.

M' stack üzerine boş string yazar ve okuma yapmaz böylelikle finite automata'nın geçişlerini simule eder.

Pushdown Automata and CFGs

- Pushdown automata'lar context-free dilleri tanımak için gerekli olan özelliklere sahiptir.
- PDA'lar özellikle context-free dil olan programlama dillerinin analizinde kullanılmaktadırlar.
- PDA'lar programlama dillerinde syntax analyzer olarak kullanılmaktadır.

Pushdown Automata and CFGs

Theorem: *Her context-free dil bir pushdown otomat tarafından kabul edilir.*

Proof: $G = (V, \Sigma, R, S)$ bir CFG olsun. $L(M) = L(G)$ olacak şekilde bir pushdown otomat oluşturmak zorundayız.

Bu otomatın iki durumu (p, q) olsun ve M stack alfabesi olarak terminal ve nonterminalleri (V) kullansın.

$$M = (\{p, q\}, \Sigma, V, \Delta, p, \{q\})$$

Pushdown Automata and CFGs

Proof: (devam)

$$M = (\{p, q\}, \Sigma, V, \Delta, p, \{q\})$$

Δ toplam 3 adet geçiş ilişkisine sahip olsun;

1. $((p, e, e), (q, S))$
2. $((q, e, A), (q, x))$ her bir $A \rightarrow x \in R$ için
3. $((q, a, a), (q, e))$ her $a \in \Sigma$ için

PDA, G 'nin başlangıç sembolü S 'yi stack'a push ederek başlar ve q durumuna geçer.

Daha sonraki adımlarda stack'ın en üstündeki A sembolü ile x sembolünü değiştirir

$(A \rightarrow x \in R)$ veya girişten okunan sembol ile aynı olan stack'ın en üstündeki terminal sembolü pop eder.

Bu PDA leftmost derivation yapar. Nondeterministic çalışır.

Pushdown Automata and CFGs

Örnek: $G = (V, \Sigma, R, S)$, $V = \{S, a, b, c\}$, $\Sigma = \{a, b, c\}$, ve

$R = \{S \rightarrow aSa, S \rightarrow bSb, S \rightarrow c\}$ şeklinde tanımlı bir CFG olsun ve

$$L = \{wcw^R : w \in \{a, b\}^*\}$$

dilini oluştursun.

Bu dili tanıyan bir PDA olan $M = (\{p, q\}, \Sigma, V, \Delta, p, \{q\})$ olarak tanımlanabilir.

$$\Delta = \{ \begin{array}{ll} ((p, e, e), (q, S)), & (T1) \\ ((q, e, S), (q, aSa)), & (T2) \\ ((q, e, S), (q, bSb)), & (T3) \\ ((q, e, S), (q, c)), & (T4) \\ ((q, a, a), (q, e)), & (T5) \\ ((q, b, b), (q, e)), & (T6) \\ ((q, c, c), (q, e)) \} & (T7) \end{array}$$

Pushdown Automata and CFGs

Örnek: (devam)

abbcbbba için geçişler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

State	Unread Input	Stack	Transition Used
<i>p</i>	<i>abbcbbba</i>	<i>e</i>	-
<i>q</i>	<i>abbcbbba</i>	<i>S</i>	T1
<i>q</i>	<i>abbcbbba</i>	<i>aSa</i>	T2
<i>q</i>	<i>bbcbba</i>	<i>Sa</i>	T5
<i>q</i>	<i>bbcbba</i>	<i>bSba</i>	T3
<i>q</i>	<i>bcbbba</i>	<i>Sba</i>	T6
<i>q</i>	<i>bcbbba</i>	<i>bSbba</i>	T3
<i>q</i>	<i>cbba</i>	<i>Sbba</i>	T6
<i>q</i>	<i>cbba</i>	<i>cbba</i>	T4
<i>q</i>	<i>bba</i>	<i>bba</i>	T7
<i>q</i>	<i>ba</i>	<i>ba</i>	T6
<i>q</i>	<i>a</i>	<i>a</i>	T6
<i>q</i>	<i>e</i>	<i>e</i>	T5

$M = (K, \Sigma, \Gamma, \Delta, s, F)$ PDA'sı aşağıdaki gibi verilmiştir:

$$K = \{s, f\},$$

$$F = \{f\},$$

$$\Sigma = \{a, b\},$$

$$\Gamma = \{a\},$$

$$\Delta = \{((s, a, \varepsilon), (s, a)), ((s, b, \varepsilon), (s, a)), ((s, a, \varepsilon), (f, \varepsilon)), ((f, a, a), (f, \varepsilon)), ((f, b, a), (f, \varepsilon))\}.$$

(a) **aba** .girişi için M PDA'sındaki tüm konfigürasyon geçişlerini veriniz.

(b) **aba, aa, abb** $\notin L(M)$ ve **baa, bab, baaaa** $\in L(M)$ olduğunu gösteriniz.

(c) Sözel olarak bu makinanın yaptığı işi tanımlayınız.

$$L(M) = \{w \in \Sigma^* \mid$$

}

$M = (K, \Sigma, \Gamma, \Delta, s, F)$ PDA'sı aşağıdaki gibi verilmiştir:

$K = \{s, f\}, F = \{f\}, \Sigma = \{a, b\}, \Gamma = \{a\},$

$\Delta = \{((s, a, \varepsilon), (s, a)), ((s, b, \varepsilon), (s, a)), ((s, a, \varepsilon), (f, \varepsilon)), ((f, a, a), (f, \varepsilon)), ((f, b, a), (f, \varepsilon))\}.$

(a) **aba** .girişi için M PDA'sındaki tüm konfigürasyon geçişlerini veriniz.

(b) **aba, aa, abb** $\notin L(M)$ ve **baa, bab, baaaa** $\in L(M)$ olduğunu gösteriniz.

(c) Sözel olarak bu makinanın yaptığı işi tanımlayınız.

$$L(M) = \{w \in \Sigma^* \mid$$

(a)

(s, aba, ε)	\vdash	(s, ba, a)	\vdash	(s, a, aa)	\vdash	(s, ε, aaa)
(s, aba, ε)	\vdash	(s, ba, a)	\vdash	(s, a, aa)	\vdash	(f, ε, aa)
(s, aba, ε)	\vdash	(f, ba, ε)				

Bu konfigürasyonlardan hiçbiri kabul edilebilir bir konfigürasyonla sonuçlanmıyor: $aba \notin L(M)$.

(b) a'daki gibi yapılabilir.

(c) $L(M) = \{w \in \Sigma^* \mid w \text{ katarının tam ortasında her zaman } a \text{ sembol vardır}\}$

$$L(M) = \{xay \in \Sigma^* : |x| = |y|\}.$$

Construct pushdown automata that accept the following:

$$L = \{a^m b^n : m \leq n \leq 2m\}.$$

a'yı saymak için yığını kullanmamız ve daha sonra bu sayıyı okuduğumuz gibi b'lerle karşılaştırmamız gerekmektedir. Buradaki komplikasyon, her a için bir veya iki b olabilir. Yani nondeterminisme ihtiyacımız olacak. Unutmayın ki önce a'lar sonra ise b'ler geliyor.

Her bir a gördüğümüzde, bunun bir b ile mi yoksa iki b ile eşleşeceğini bilmiyoruz.

The first is to **push either one or two characters onto the stack for a's**. In this case, **once we get to the b's, we'll pop one character for every b we see**. A nondeterministic machine that follows all paths of combinations of **one or two pushed characters** will find at least one match for every string in L.

A Birincisi, a'lar için bir veya iki sembolü yığınlar için yığının üzerine itmektir. Bu durumda, b'lere ulaştığımızda, gördüğümüz her b için bir karakter çekmemiz gerekir. Bir veya iki itilen karakterin tüm kombinasyon yollarını takip eden non-deterministik bir makine, L dilindeki her katar için en az bir eşleşme bulacaktır.

B Alternatif olarak, her a için tek bir karakter itmek (push) ve b'leri işlerken belirsizliği sağlamaktır: Her yığın karakteri için bir b veya iki b kabul ediyoruz.

İşte ikinci yaklaşımı benimseyen bir PDA. Bunu başka bir yolla yazmayı da deneyebilirsiniz. Bu makinenin aslında üç duruma ihtiyacı var: iki b'nin okunduğu ancak sadece tek bir a'nın açıldığı duruma izin vermek için b'leri işlemek için iki duruma ihtiyaç duyar. $M = (\{s, f, g\}, \{a, b\}, \{a\}, \Delta, s, \{f, g\})$, burada

$\Delta = \{$	$((s, a, \epsilon), (s, a)),$	$/* \text{ Read an a and push one onto the stack } */$
	$((s, \epsilon, \epsilon), (f, \epsilon)),$	$/* \text{ Jump to the b reading state } */$
	$((f, b, a), (f, \epsilon)),$	$/* \text{ Read a single b and pop an a } */$
	$((f, b, a), (g, \epsilon)),$	$/* \text{ Read a single b and pop an a but get ready to$
read a second one	$*/$	
	$((g, b, \epsilon), (f, \epsilon))\}.$	$/* \text{ Read a single b without popping an a } */$

Aşağıda verilen L dilini ele alalım:

$L = \{w^R w'' \mid w \in \{a, b\}^* \text{ ve } w'' \text{ } w \text{ katarındaki her } a \text{ sembolünün } b \text{ ile ve } b \text{ sembolünün } a \text{ ile değiştiği katarı gösterir}\}.$

$L(M)$ sağlayan M PDA'sını elde ediniz.

$aaabbb \in L(M)$ $bbbbaaaa \in L(M)$ $babbaaba \in L(M)$ $abaababbab \in L(M)$

Aşağıda verilen L dilini ele alalım:

$L = \{w^R w'' \mid w \in \{a, b\}^* \text{ ve } w'' \text{ } w \text{ katarındaki her } a \text{ sembolünün } b \text{ ile ve } b \text{ sembolünün } a \text{ ile değiştiği katarı gösterir}\}.$

$L(M)$ sağlayan M PDA'sını elde ediniz.

$aaabbb \in L(M)$ $bbbbaaaa \in L(M)$ $babbaaba \in L(M)$ $abaababbab \in L(M)$

Yöntem: Her a ve b geldiğinde yığına atarım, sonra nondeterministik olarak bir andan itibaren her a geldiğinde b , her b geldiğinde a çekerim

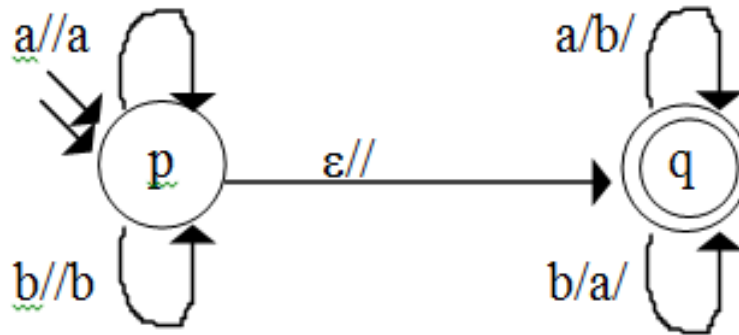

$M = (\{p, q\}, \{a, b\}, \{a\}, \Delta, p, q)$, burada

$\Delta = \{$
 $((p, a, \varepsilon), (p, a)),$
 $((p, b, \varepsilon), (p, b)),$
 $((p, \varepsilon, \varepsilon), (q, \varepsilon)),$ ←
 $((q, a, b), (q, e)),$
 $((q, b, a), (q, e))$
 $\}$

$M = (\{p, q\}, \{a, b\}, \{a\}, \Delta, p, q)$, burada

$\Delta = \{$
 $((p, a, \varepsilon), (p, a)),$
 $((p, b, \varepsilon), (p, b)),$
 $((p, \varepsilon, \varepsilon), (q, \varepsilon)),$
 $((q, a, b), (q, e)),$
 $((q, b, a), (q, e))$
 $\}$

Ödev

- Problemleri çözünüz 3.3.1a, 3.3.1b (sayfa 135)
- Problemleri çözünüz 3.3.2a, 3.3.2b, 3.3.2c, 3.3.2d (sayfa 135)
- Problemleri çözünüz 3.4.1 (sayfa 142)